

Den här dagen...

Idag, måndagen den 24 januari 2022 firar vi som sällskap fem år. Måndagen den 24 januari 1780 firade Gustaf III sin trettiofjärde födelsedag. Kungens kammarherre Gustaf Johan Ehrensvärds beskrivning av hur Gustaf tillbringade sin födelsedag, ger en intressant inblick i framgångar och motgångar, besvikelser och nöjen, under denna dag för 242 år sedan. Operadesillusion, en bantad levée, en sminkkatastrof och en förödande felaktig gästlista står på menyn, liksom syskonförening och en ljusglimt i Gustafs och Lovisa Ulrikas frostiga mor-sonrelation:

Hans Maj:t hade förut genom öfverkammarherren baron Ridderstolpe tilsagt, at han ej ville hafva någon levée for at undvika complimenten. Men sedan Hans Maj:t blef klädd, lät han öppna dörrarne til levéen, uppå hvilken dock ej mera än någre personer voro, de öfrige hade alla uppå tilsägelse afhållit sig. Inga andra voro tilstädes än Kongl. Maj:ts kammarherrar och någre andre af hofvet, som hafva entréer uti dess rum och som därför voro upkomne at i underdånighet aflägga sina lyckönskningar. Vi voro ej flere än 10 à 12 personer; ingen af rådet var närvarande, få af de högre ämbetsmän. Hans Maj:t åkte sedan til Tyresjö at där äta middag hos riksrådet Carl Scheffer, med honom åkte öfverstallmästaren grefve Lewenhaupt, grefve Brahe och grefve Ekeblad. Riksrådet Scheffer hade äfven budit gref Axel Fersen med sin grefvinna, gref Bielke, sin bror riksrådet Ulric och sin svägerska, hofcancelleren Fredric Sparre, gref Gyldenstolpe och generalen Zöge.

Man har anledning at tro, det gårdagsnegociationerna darsammastädes continuerades.¹ Hans Maj:t återkom dock til operan kl. inemot 7. Operan *Orphée* gafs, som redan hela vintern blifvit gifven, och Hans Maj:t väntade sig af operadirectionen något mera galanterie. Köld och fult väder hade äfven afhållit alla ifrån at bevista detta spectacle. Hans Maj:t fant logerne tomma, parterren äfven så tom och en illa upförd opera. Uti premiéres loges voro icke 10 personer.

¹ Grevarna Scheffer och Gyldenstolpe var båda involverade i diplomatin kring konflikten mellan Gustafs och änkedrottningens hov som redan pågått några år. Av Ehrensvärds dagboksanteckning den 23 januari framgår att viktiga initiala steg till försoning hade tagits den dagen, framförallt mellan änkedrottningen och hertig Carl.

Om afton gaf hertig Carl en stor soupé åt Deras Maj:ter och hade äfven budit prinsessan Albertina. Det öfriga af dess bjudning var ganska besynnerligt. Han hade emot all vane uteslutit åtskillige af hofven, han undskyldde sig därmed, at han visat Hans Maj:t sin bjudningslista, at Hans Maj:t sjelf gjort alla ändringarna. Hans Maj:t åter frågade efter hvem som var på denna soupé, som hade han därom varit okunnig. Alla voro vid ett gladt humeur och tycktes all enighet och alt lugn råda. Drottningen hade en magnifique klädning och var nöjd med denna sin sälla lott. Til soupén hade hertigen låtit illuminera hela sin desert med emblemer, analogua til Hans Maj:ts födelsedag. Baron Barnekow hade gifvit ritningarna, och ehuru de voro afskilda ifrån all god smak ifrån all tekning och målning, ehuru ingen af dessa emblemer visade det de skulle föreställa, ehuru hela illuminationen misslyckades, så talade alla om detta Nürembergarearbete som hade det varit ett underverk. Alla de vackra damerna, som så mycket i alla saker decidera, ropade med hög röst: "det är charmant, det är incomparabelt." De satte sig til bords; men huru ändrades icke hela deras språk, då röken slog dem i ögonen, då värman började smälta deras pomador och artificiella granlåt, då eldslågan gjorde deras hy blek och gul, ehuru mycket rödt de haft försigtighet nog at nytja, de ropade med en röst: "det är faseligt, det är dödande, Gud gifve granlåten ville slockna. Barnekow är en fantast med alla sina inventioner."

Under denna soupé kunde icke någon fredsnegotiation märkas. Riksrådet Carl Scheffer var qvar på Tyresjö och Gyldenstolpe souperade hos enkedrottningen. Hertigen gjorde Hans Maj:t mycket sin cour, tycktes något mera främmande med drottningen, som utom sin enskilda fägnad öfver sin magnifiqua klädning icke tycktes deltaga i fägnebetygelserna.

Pehr Hilleström d.ä., *Publik spisning på Stockholms slott* på nyårsdagen 1779,
Nationalmuseum, NMDrh 499

Om morgonen skickade enkedrottningen riksrådet Ribbing at complimentera Hans Maj:t uppå sin födelsedag. Hans Maj:t sände sin öfverkammarherre baron Ridderstolpe, såsom den förnämste af sitt hof, at svara uppå complimenten, emedan riksmarskalken är opasslig och föregifver sig icke kunna resa utur sitt hus. Hans Maj:t sände äfven kammarherren grefve Stenbock at fråga, huru enkedrottningen mådde; detta kunde icke Ridderstolpen göra. Alla dessa höflighetsdistinctioner tyckas alla förebåda efter hofthermometern någon ändring från köld til värma.

Hertig Fredric återkom ifrån sitt Tullgarn at felicitera Hans Maj:t. Han var äfven uppå hertig Carls soupé, men sade sig vilja i morgon til sig återresa. Landet har för honom mycket lockande.

De meste af de förnämre damerna, hvilka af hertig Carl blifvit til dess soupé bortglömde, formerade en chorus at ropa emot ohöfligheter. De säga: "det ena ögnablicket säges at naissancen endast gör en admissible i hofsocieteten, och det andra upsökes en fru Jennings, köpmanshustru ifrån Genève, en fru Stierncrona, köpmansdotter ifrån Petersburg, och lilla fru Cederström, en bondfröken och dotter til den ridicule landshöfdingen Voltemat och den så kallade sqvallergudinnan."

Trots de för oss ganska lustiga fadäserna denna dag, kastar familjeproblemens mörka moln sin skugga över hela födelsedagen. Motsättningen mellan Lovisa Ulrika och Gustaf plågade kungen svårt, vilket framgår av hans brev. Konflikten skulle pågå ännu några år och sluta i ett slags försoning strax före hennes död 1782.

Jennie Nell, ordförande